

Oikeusministeriön menettely Lausuntopalvelun käytössä

KANTELU

Kantelija on oikeuskanslerille 19.8.2025 osoittamassaan kantelussa arvostellut oikeusministeriön toimintaa lausuntojen pyytämisessä oikeusministeriön ylläpitämässä Lausuntopalvelu.fi - verkkopalvelussa. Kantelija on viitannut kahteen lausuntopyyntöön, joissa hänen käsityksensä mukaan ei ole noudatettu näkemyksiä, joita apulaisoikeuskansleri on toistuvasti esittänyt. Kantelijan mukaan oikeusministeriön lausuntopyynnöissä ei ole otettu huomioon kaikkien mahdollisuutta lausua lausuntopyyntöihin ilman kirjautumista tai rekisteröitymistä palveluun.

SELVITYS

Oikeusministeriö on 24.9.2025 antanut asiasta apulaisoikeuskanslerin sijaisen pyytämän selvityksen, joka lähetetään kantelijalle tiedoksi tämän päätöksen mukana.

RATKAISU

Suomen perustuslain (731/1999) 2 §:n 2 momentin mukaan kansanvaltaan sisältyy yksilön oikeus osallistua ja vaikuttaa yhteiskunnan ja elinympäristönsä kehittämiseen. Perustuslain 3 §:n 1 momentin mukaan lainsäädäntövaltaa käyttää eduskunta ja 2 momentin mukaan hallitusval-

taa käyttävät tasavallan presidentti sekä valtioneuvosto. Perustuslain 65 §:n tarkoittamaan valtioneuvoston yleistoimivaltaan kuuluu keskeisenä lainvalmistelua koskeva hallituksen esitysten laatimistehtävä.

Perustuslain 14 §:n 4 momentin mukaan julkisen vallan tehtävänä on edistää yksilön mahdollisuuksia osallistua yhteiskunnalliseen toimintaan ja vaikuttaa häntä itseään koskevaan päätöksentekoon.

Hallintolain (434/2003) 6 §:ssä säädetään hallinnon oikeusperiaatteista. Viranomaisen on kohdeltava hallinnossa asioivia tasapuolisesti sekä käytettävä toimivaltaansa yksinomaan lain mukaan hyväksyttäviin tarkoituksiin. Viranomaisen toimien on oltava puolueettomia ja oikeassa suhteessa tavoiteltuun päämäärään nähden. Niiden on suojattava oikeusjärjestyksen perusteella oikeutettuja odotuksia. Hallintolain 7 §:ssä säädetään viranomaisen palveluperiaatteesta ja palvelun asianmukaisuudesta. Asiointi ja asian käsittely viranomaisessa on pyrittävä järjestämään siten, että hallinnossa asioiva saa asianmukaisesti hallinnon palveluita ja viranomainen voi suorittaa tehtävänsä tuloksellisesti. Palveluperiaate merkitsee sitä, että asioinnin tulisi voida tapahtua sekä hallinnossa asioivan että viranomaisen kannalta mahdollisimman nopeasti, joustavasti ja yksinkertaisesti sekä kustannuksia säästäten ([HE 72/2002 vp](#), s. 57). Vaikka hallintolaki ei sellaisenaan yksiselitteisesti sovellu lainvalmisteluun, valmistelussa on kiinnitettävä huomiota hyvän hallinnon periaatteisiin ja mainittuihin niitä ilmentäviin nimenomaisiin hallintolain säännöksiin sekä niiden vaatimuksiin tässä yhteydessä.

Apulaisoikeuskansleri on ulkoministeriön menettelyä muun ohella lausuntojen antamisen ohjeistamisessa koskevista ratkaisuisaan todennut, että epäselvät lausunnon antamisohjeet ovat omiaan heikentämään ihmisten perustuslaissa turvattua osallistumisoikeutta ja että harhaanjohtavat ohjeet eivät ole hallintolain vaatimusten mukaisia (apulaisoikeuskanslerin päätökset [OKV/1007/10/2024](#) ja [OKV/2250/70/2024 ym.](#)). Apulaisoikeuskansleri on myös päätöksessä [OKV/2973/10/2024](#) ja apulaisoikeuskanslerin sijainen päätöksessä [OKV/1001/10/2025](#) kiinnittänyt ympäristöministeriön huomiota siihen, että lausuntopalvelussa annettujen ohjeiden tulee edistää ihmisten osallistumisoikeuksien toteutumista.

Asiassa antamassaan selvityksessä oikeusministeriö toteaa, että lausuntopyyntöjen vastausohjeille ei ole aiemmin ollut virallista valtioneuvoston mallia. Oikeusministeriö on yhteistyössä muiden ministeriöiden kanssa laatinut oikeuskanslerinviraston asiaa koskevien ratkaisujen johdosta vastausohjeille mallin, jossa on huomioitu myös oikeuskanslerinviraston ratkaisuisia korostetut seikat. Malli laadittiin osaksi uudistettavaa lainvalmistelun kuulemisopasta. Koska asiaa pidettiin kiireellisenä, malli jaettiin kuitenkin ministeriöille jo 4.4.2025 ennen muun oppaan valmistumista.

Oikeusministeriö toteaa selvityksessään, että se on tiedottanut mallista ministeriön sisäisesti, pyytänyt muita ministeriöitä tekemään samoin sekä järjestänyt asiasta koulutusta. Kansliapäällikkökokous on hyväksynyt uuden kuulemisoppaan 20.8.2025. Uusi opas, joka sisältää myös vastausohjeiden mallin, on julkaistu 11.9.2025.

Oikeusministeriön mukaan kantelussa mainittujen lausuntopyyntöjen vastausohjeissa on erehdyksessä hyödynnetty aiempien lausuntopyyntöjen vastausohjeita, sillä valmistelijat eivät ole olleet tietoisia uudesta mallista. Yhä avoimena olleen, asunto-osaakeyhtiölain ajantasaistamista koskeneen lausuntopyynnön osalta valmistelija on korjannut vastausohjeet vastaamaan valtioneuvoston mallia heti, kun asia on tullut hänen tietoonsa oikeuskanslerinviraston selvityspyynnön myötä.

Jo suljetun, sakon täytäntöönpanoa koskeneen lausuntopyynnön osalta puolestaan oikeusministeriö toteaa, että vastausohjeiden sanamuodoista huolimatta osa lausunnonantajista on toimittanut lausuntonsa muilla tavoilla kuin Lausuntopalvelun kautta, ja lausunnot on huomioitu valmistelussa.

Oikeusministeriö on paitsi pahoitellut viivettä lausuntopyyntöjen vastausohjeiden yhdenmukaisamisessa myös ilmoittanut pyrkivänsä parantamaan asiaa koskevia käytänteitä niin ministeriössä kuin laajemminkin valtioneuvostossa erityisesti seuraavilla toimenpiteillä:

- Oikeusministeriö on tiedottanut ministeriössä uudestaan vastausohjeiden mallista ja sen käyttämisen merkityksestä.
- Oikeusministeriö korostaa mallin hyödyntämisen tärkeyttä uutta kuulemisopasta koskeissa valtioneuvoston yhteisissä ja ministeriökohtaisissa koulutuksissa syksyllä 2025.

Oikeusministeriö kertoo pyrkivänsä varmistamaan, että Lausuntopalvelun uudistamishankkeessa uuteen Lausuntopalveluun saataisiin vastausohjeille automaattiset vakiopohjat, joita valmistelija voi halutessaan muokata. Nykyisessä tietojärjestelmässä jokaisen valmistelijan täytyy itse täyttää vastausohjeet, mikä lisää merkittävästi erehdysten riskiä. Tavoitteena on, että uusi Lausuntopalvelu saataisiin käyttöön vuoden 2026 aikana.

Pidän oikeusministeriön ohjeistusta lausuntopalvelun käytöstä tarpeellisena. Katson, että Lausuntopalvelun uudistamishanke on niin ikään perusteltu. Kantelussa tarkasteltavissa lausuntopyynnöissä on ministeriön toteamalla tavalla kuitenkin edelleen ollut virheellistä ohjeistusta, jossa on edellytetty lausunnonantajan rekisteröityvän ja kirjautuvan lausuntopalveluun.

Kiinnitän kerrotun vuoksi oikeusministeriön huomiota sen velvollisuuteen huolehtia siitä, että lausuntopalvelussa lausunnon antamisesta annetut ohjeet edistävät ihmisten osallistumisoikeuksien toteutumista. Ottaen huomioon oikeusministeriön selvityksessään ilmoittamat toimenpiteet ei asia anna aiheutta muihin toimenpiteisiin.

Tämä asiakirja on allekirjoitettu sähköisesti.

Oikeuskansleri

Janne Salminen

Esittelijäneuvos

Susanna Lindroos-Hovinheimo